

Til Kunnskapsdepartementet
Dato. 30.06.2023

Om stortingsmeldinga om ungdomstid og 5.-10.trinn

Innspill til praktisk og variert undervisning.

Færder Kulturverksted er en ideell organisasjon som arbeider for at barn og unge skal oppleve mestring gjennom kreativ problemløsning og praktisk håndverksarbeid. Alt vi jobber med er direkte eller indirekte knyttet til miljø, miljøvern, forbruk og gjenbruk. I vår høringsuttalelse har vi et særskilt søkelys på forhold som fremmer elevenes motivasjon, mestring, læring og utvikling knyttet til de praktisk-estetiske fagene, samtidig som vi setter det hele inn i et bærekraftperspektiv.

At Regjeringen vil gjøre undervisningen i skolen mer praktisk og variert er svært positivt og støtter å videreutvikle fellesskolen slik at enda flere elever er motiverte og opplever mestring, og har følgende innspill til stortingsmeldinga:

- Skolemiljø - det bør gis mer plass til kreative og skapende arbeidsformer i alle fag.
- laget rundt eleven må styrkes gjennom å sette et maks tall på 15 per gruppe i Kunst og håndverk.
- Prinsipper for skolen som arbeidsplass sikres gjennom et forsvarlig arbeidsmiljø i tråd med arbeidsmiljøloven, samt ansettelse av kvalifiserte lærere i faget Kunst og håndverk.
- vurdering og elevmedvirkning / Bærekraftig elevmedvirkning

Helt fra Færder Kulturverkstedet ble etablert i 2018 har det fungert som et verksted for kreativ problemløsning og praktisk håndverksarbeid. De første årene turnerte vi med Den Kulturelle skolesekken (DKS) for Kunst i Skolen (KIS) i samarbeid med ungdom som ønsket en praktisk skolehverdag. Sammen med Oslofjorden Friluftsråd plasserte ungdommene også ryddestasjoner rundt om i Vestfold. Snekkerverksted, redesignkurs, teater, matlaging, animasjon, film og foto foregikk på sommerskole og etter skoletid. Gjennom pandemien hadde vi daglig undervisning på Færder Kulturverksted med 24 barn fra Færder kommune. I 2019 mottok vi Færder kommunes klimapris for vårt arbeid med Grønn Øy Festivalen – en festival som søkte å fremme de gode miljøvalgene og praktiske løsningene - i samarbeid med kommune, lokalt næringsliv og frivillighet. Vårt fokus i dag er å holde kurs for lærere og ansatte i skole og barnehage der målet er å vise hvordan skolen kan legge til rette for en skolehverdag med de praktisk og estetiske fagene i sentrum. Vi har også bidratt med lærebøker i faget Kunst og håndverk for hele grunnskolen.

1. Skolemiljø

I de praktiske fagene er barn og unge forskere. De undersøker, undrer seg, prøver og feiler. Nyskapingens natur er å prøve og feile. Her ligger snubletrådene. Her ligger også vekst- og

læringsprosessen. Skal de lage en fuglemater, mekke en sykkel, rigge et teater, jobbe med re-design, lage en ny matrett eller hva som helst, så krever det at de finner ut av en del ting. I denne læringsprosessen utvikles de unges kreative og kritiske evner, samtidig som de opplever gleden ved mestring av noe helt konkret og meningsfullt. Ved å overføre denne metoden inn i teoretiske fag, kan det bidra til bedre læring og motivasjon hos elevene. I en usikker fremtid vil vi trenge elever som evner å håndtere endringer, lære nye ting og finne smarte løsninger i uvante situasjoner. Nettopp derfor er det så viktig at opplæringen i skolen makter å «søke en balanse mellom respekt for etablert viten og den utforskende og kreative tenkningen som kreves for å utvikle ny kunnskap» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.7). Det bør derfor gis mer plass til kreative og skapende arbeidsformer. Faglærere i kunst, design og håndverksfag har mulighet til å bringe inn mer kreative og skapende arbeidsformer i alle fag.

2. Laget rundt eleven

Kreativitet er ikke et privilegium for de få - de store vitenskapsmenn og kvinner som har fått æren for å ha bragt menneskeheten videre. Kreativitet er det menneskehjernen gjør, eller som Albert Einstein skal ha sagt; «kreativitet er intelligens som har det gøy». Men for å ha det gøy er det viktig å skape trygge rom. Rom der de kan tåle å gjøre feil. Rom der de kan ta sjanser. I praktiske og estetiske fag møter vi elever som allerede har god erfaring med at deres tanker og ideer blir sett på som verdifulle og nyttige. Andre igjen trenger mer tid og gjentatte opplevelser av mestring før de kan se verdien av egne ideer og forslag. En trygg læringskontekst vil kunne ha stor verdi for hvordan barn og unge utvikler sine kreative egenskaper. Forskeren Brene Brown, som over mange år har studert sårbarhet og mot, finner at sårbarhet og mot går hånd-i-hånd. Når vi går ut i «arenaen» og gir av oss selv, vil vi kjenne på frykt, selvkritikk og tvil; *er det bra nok det jeg lager, kommer de til å le av meg?* Med dette som bakteppe, må vi også snakke om klassestørrelse. Å ha mer enn 15 elever som skal ut på «arenaen» å gi av seg selv er sikkerhetsmessig og didaktisk uforsvarlig. Som lærere og veiledere er vår jobb å fremme og ivareta: «Håndens smidighet, Hjernens klarhet, Hjertets varme», som rektor Engelstad formulerte det i de mange talene fra 1950 og 60-tallet. Det er gjennom denne helheten (som ble den fjerde H-en) at det oppnås en tilkobling til verden. Det er slik vi forstår og mestrer verden omkring oss. I overordnet del av LK20 under punkt 1.4 Skaperglede, engasjement og utforskertrang finner vi at: «(...)vår estetiske sans utvikles i møte med ulike kulturelle uttrykk, og de bidrar til å løfte fram nye perspektiver. Kunst- og kulturuttrykk har også betydning for den enkeltes personlige utvikling» (Kunnskapsdepartementet, 2019). Å styrke laget rundt eleven kan slik handle om å redusere ulike former for stress og press gjennom å skape trygge rom. Rom der de kan tåle å gjøre feil. Rom der de kan ta sjanser.

3. Skolen som arbeidsplass

«Det hjelper selvfølgelig ikke å være kreativ hvis du ikke kan faget. Men det gjelder ikke bare innenfor fysikk og medisin. En forfatter må beherske språket, en skulptør må kjenne materialenes egenskaper» (Østby, 2020). I kunst og håndverksfaget jobbes det med tre, med

ull, med keramikk. Blant annet. For å løse et problem, eller skape noe nytt må de unge kjenne til materialenes egenskaper, de må lære seg teknikken. Kreativiteten foregår innenfor disse rammene. Selve grunnlaget for ferdighet og mestring i arbeid med materialer, redskaper og teknikker legges fra 1-7 trinn. Derfor er det så viktig at barn og unge lærer seg kunnskapen fra en som kan fagstoffet. Likevel er det slik at hele 50% av de lærerne som underviser i faget Kunst og håndverk i grunnskolen har ingen studiepoeng i faget. Det er et svakere resultat enn for 20 år siden, og da er det nærliggende å tro at det svake resultatet skyldes mangel på utdannede lærere i faget. Men slik er det ikke. I 2018 tok den nasjonale interesseorganisasjonen Kunst og design i skolen initiativ til å undersøke hva som kan ligge til grunn for at ferdig utdannede lærere ikke får jobb til tross for underskudd på lærere med studiepoeng i faget Kunst og håndverk i grunnskolen. I samarbeid med Institutt for Estetiske fag ved OsloMet – storbyuniversitetet ble det utarbeidet en spørreundersøkelse som ble sendt til faglærere utdannet i perioden 2008-2018. I spørreundersøkelsen oppgir de som utdannet seg til faglærere i design, kunst og håndverk i perioden 2008-2018, at det er vanskelig å få ansettelse i skolen. Og dersom de får jobb i grunnskolen, så viser undersøkelsen at de ofte settes til andre oppgaver enn å undervise i Kunst og håndverk. Når lokale skoleledere unnlater å ansette og bruke kvalifiserte lærere, så får ikke elevene nytte godt av den lærerkompetansen som staten allerede har finansiert utdanningen til.

Det er heller ikke lett å fremme elevenes motivasjon, mestring, læring og utvikling i faget Kunst og håndverk når skolen mangler materiale til å utføre faget etter intensjonene i Fagfornyelsen. Dagens Skole-Norge er rammet av materialtørke og innsparring. Skolens fysiske verksteder står for fall. I 2019 ble en spørreundersøkelse om sløydfaget sendt ut til alle grunnskolene i Norge. Ti prosent av skolene som svarte hadde ingen sløydsal, og de som hadde sløydsal ga tilbakemelding som at «Alt utstyr er delvis ødelagt og nærmere 30–40 år gammelt», eller «Mangelfullt ødelagt utstyr». Selve grunnlaget for ferdighet og mestring i arbeid med materialer, redskaper og teknikker legges tidlig i skoleløpet. Elevene skal utvikle håndlag og ferdigheter i arbeid med tre, tekstil og leire. Elevene skal bruke håndverktøy og elektrisk verktøy (LK20). Til det trenger vi bedre og mer moderne utstyr.

Færder Kulturverksted foreslår at det kommer inn et nytt deltema:

4. Bærekraftig elevmedvirkning, som viser til sammenhengen mellom teori, handling, troverdighet og motivasjon.

I kunst og håndverksfagets kompetansemål (LK20) finner vi under det tverrfaglige temaet bærekraftig utvikling blant annet at eleven gjennom praktisk skapende arbeid skal utvikle: «(...) evne til å se forbedringer i produkter og til å utforske mer bærekraftige levesett for framtiden. Kritisk undersøkelse av forbrukskultur og erfaring med bruk og gjenbruk av materialer kan gi elevene grunnlag for å gjøre etiske valg. Med dette ønsker vi å fremme elevenes kritiske blikk på vår forbrukskultur. Skolen spiller samfunnets respons på klima- og miljøutfordringene. Det snakkes mye, det handles lite og det kommer uansett sent. Hvordan opplever elevene dette at skolen som skal gi undervisning om natur og miljø, ikke selv ser ut til å ta dette på alvor. Hvordan ser en skole ut som faktisk selv går foran og viser ansvar og handling i forhold til miljø? Dette kommer ned til den enkelte lærer og

undervisningssituasjonen i klassen hvor troverdighet vil være helt avgjørende for at elevene skal danne en vilje til å ta vare på natur og miljø. Skolens utforming, miljøstandard og drift må være med på å underbygge undervisningen om bærekraft som er nedfelt i læreplanen. Dette er naturligvis en stor, skolepolitisk sak, men mener vi gjennom det kan skape en bedre skole for elevene våre.

Vi ser fram til det videre samarbeidet med stortingsmeldinga om ungdomstid og 5.-10.trinn.

Vennlig hilsen

Færder Kulturverksted ved Janne Lepperød

Lektor, fagbokforfatter, kunst- og håndverkslærer

Referanser:

Færder Kulturverksted, <https://ferderkulturverksted.no/>

Nielsen, L. M., & Lepperød, J. (2019). Hvorfor elever mangler kompetente lærere i Kunst og håndverk . FormAkademisk , 12(1). <https://doi.org/10.7577/formakademisk.3629>

Lepperød, J., Kallestad, T., Gilje, Ø (2013) *Kunst Håndverk, teknologi og design*. Fagbokforlaget.

Lepperød, J. Kallestad, T., Lutnæs, E (2020) *Verkstedet* <https://verkstedet.portfolio.no/>

Lepperød, J., (2023) Gi barna en hammer før Ipaden tar dem.

<https://klassekampen.no/artikkel/2023-06-06/debatt-gi-barna-en-hammer-for-ipaden-tar-dem/7Dcz?fbclid=IwAR2qtyeLufya42h17MmIG8oO9MJWX1bOdhulrsDmfAnbZyv3xMDwnos9NiY>